

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04 UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
ZESPÓŁ REALIZACJI 00 - 503 W A R S Z A W A
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17 TELEFAX 629 - 40 - 89
INTERNET: <http://www.cbos.pl> E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/111/109/96

„BIAŁA KSIĘGA” W TZW. SPRAWIE OLEKSEGO ORAZ ZMIANY PERSONALNE W UOP

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, LIPIEC '96

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Według informacji rzecznika prasowego naczelnego prokuratora wojskowego¹, komisja przygotowująca publikację „Białej księgi” w tzw. sprawie Oleksego wyselekcjonowała już materiały, które będą się na nią składać. Zostaną one opublikowane po przeprowadzeniu ostatecznej redakcji, a także po zapoznaniu się z nimi ministra spraw wewnętrznych Zbigniewa Siemiatkowskiego i ministra sprawiedliwości Leszka Kubickiego. Ostatnio, jak się dowiedzieliśmy z prasy, zatwierdził je już szef MSW.

Czerwcowy sondaż² poświęciliśmy m.in. kwestii wydania „Białej księgi” oraz opiniom o zapowiadanej reformie UOP.

ZAKRES I WIARYGODNOŚĆ „BIAŁEJ KSIĘGI”

Odpowiadając na pytanie o zakres informacji, który powinien być udostępniony społeczeństwu, największa grupa badanych (39%) opowiedziała się za podaniem do publicznej wiadomości tylko tych dokumentów, których opublikowanie nie zaszkodzi pracy polskiego wywiadu.

¹ Por. „Gazeta Wyborcza” nr 144 z 22-23 czerwca '96.

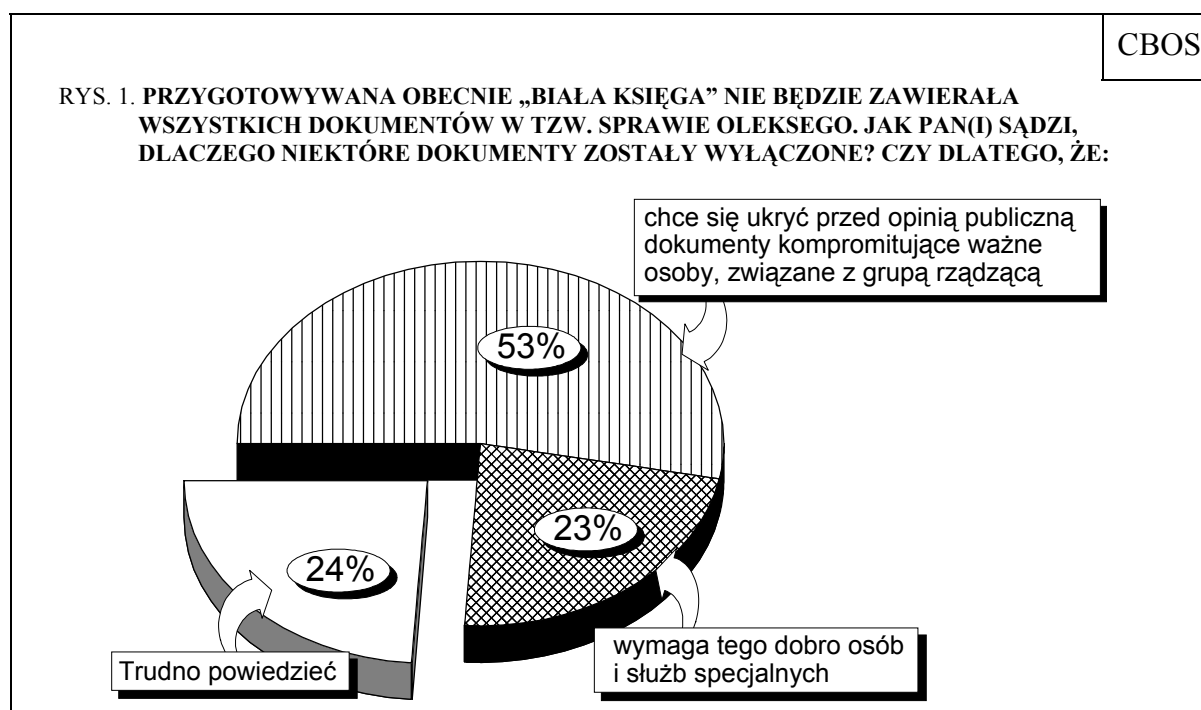
² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (73) przeprowadzono w dniach 14-18 czerwca '96, na 1167-osobowej reprezentatywnej próbie losowej dorosłej ludności kraju.

		CBOS
Mówi się o potrzebie podania do publicznej wiadomości wszystkich dokumentów dotyczących tzw. sprawy Oleksego. Która z niżej przytoczonych opinii jest najbliższa Pana(i) pogładowi na ten temat?		
Należy ujawnić wszystkie dokumenty bez względu na konsekwencje dla polskiego wywiadu		26%
Należy ujawnić tylko te dokumenty, których opublikowanie nie zaszkodzi pracy polskiego wywiadu		39%
Ponieważ nie można ujawniać wszystkich dokumentów, to już lepiej nic nie publikować		24%
Trudno powiedzieć		11%

Pozostali badani - połowa społeczeństwa - choć wysnuwają odmienne wnioski, *de facto* dezawuuują sens publikowania „Białej księgi” w planowanej przez rząd formie. Co czwarty respondent (26%) przychyła się do stwierdzenia, że - bez względu na konsekwencje, jakie może to mieć dla polskiego wywiadu - należy ujawnić wszystkie dokumenty dotyczące tej sprawy. Zbliżona liczebnie grupa (24%), podważając celowość publikowania odcenzurowanych dokumentów jako przedsięwzięcia mało wiarygodnego, twierdzi, iż skoro nie ma możliwości zaprezentowania opinii publicznej wszystkich dokumentów, to lepiej, by uniknąć zarzutów o manipulację, w ogóle niczego nie publikować.

Za ujawnieniem wszystkich dokumentów bez względu na konsekwencje częściej niż inni opowiadają się osoby o prawicowych poglądach politycznych, a wśród grup społeczno-zawodowych robotnicy oraz rolnicy. Natomiast za udostępnieniem opinii publicznej tylko tych dokumentów, które nie będą szkodzić działalności służb specjalnych, optują raczej ludzie młodszy, osoby z wyższym wykształceniem, mieszkające w największych miastach. Spośród grup społeczno-zawodowych za rozwiązaniem tym opowiadają się głównie pracownicy umysłowi niższego szczebla oraz uczniowie i studenci, a także blisko połowa przedstawicieli kadry kierowniczej i inteligencji oraz prywatnych przedsiębiorców.

Opinia publiczna nieufnie traktuje planowaną publikację „Białej księgi”. Ponad połowa (53%) badanych spodziewa się, iż zapowiadane ocenzurowanie dokumentów zostanie potraktowane instrumentalnie - zakres informacji podanych do publicznej wiadomości faktycznie będzie służyć raczej ukryciu przed opinią publiczną dokumentów kompromitujących osoby związane z grupą rządzącą. Mniej niż co czwarty (23%) respondent wierzy, że osoby odpowiadające za zakres dokumentów opublikowanych w „Białej księdze” będą się kierować wyłącznie dobrem osób i służb specjalnych.

Opinie o rzetelności selekcji materiałów publikowanych w „Białej księdze” są w dużym stopniu uwarunkowane politycznie. Przeciwnicy rządu z góry oceniają, że wydane w tym trybie dokumenty będą mało wiarygodne. Jest dla nich oczywiste, że rząd potraktuje konieczność ocenzurowania materiałów w sprawie Oleksego jako pretekst do wyselekcjonowania i podania do publicznej wiadomości tylko tych dokumentów, które są dla niego wygodne (75% wskazań). Spośród osób mających do rządu stosunek obojętny ponad połowa podziela tę opinię. Natomiast wśród zwolenników rządu oceny nie są jednoznaczne - ponad dwie piąte (42%) również żywi takie obawy, ponad jedna trzecia (37%) zaś wierzy, iż ingerencje dotyczyć będą wyłącznie informacji mogących zagrozić bezpieczeństwu służb specjalnych.

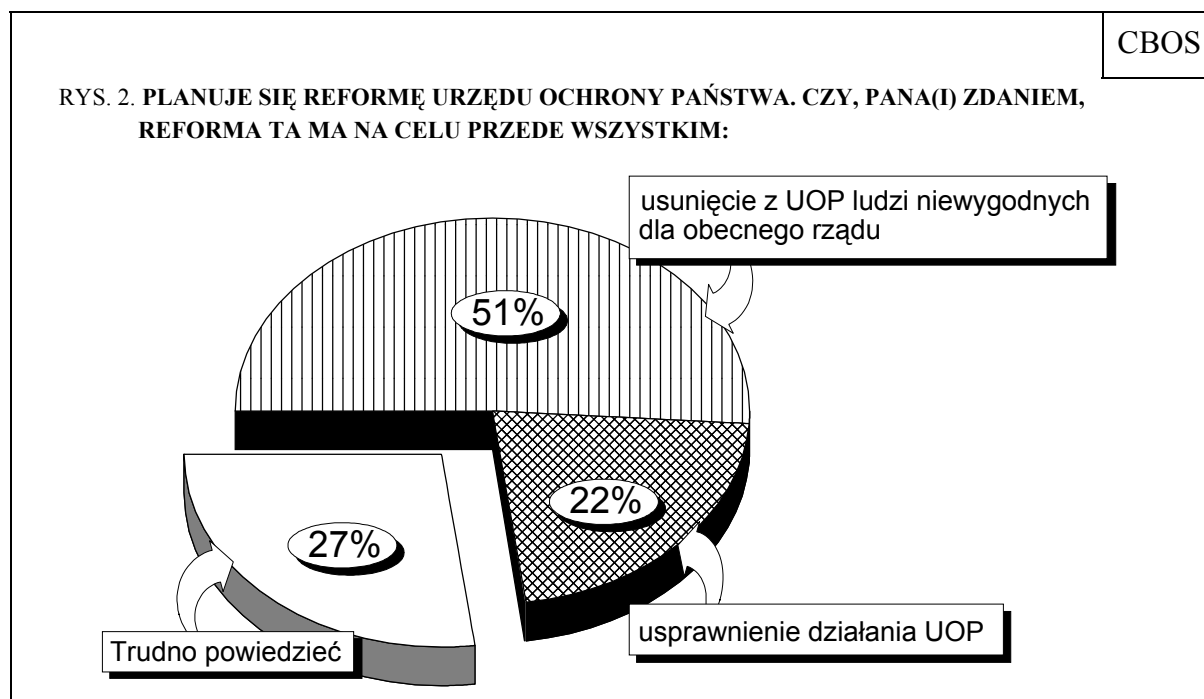
Wśród elektoratów partyjnych najbardziej krytyczni wobec idei „Białej księgi” publikowanej w planowanym trybie są zwolennicy NSZZ „Solidarność” (80% wskazań, że jej publikacja będzie służyć ukryciu niewygodnych dokumentów), ROP (72%), a także UP i UW (odpowiednio 66% i 60%). Nawet wśród zwolenników PSL blisko połowa (49%) uznaje za realną możliwość manipulacji. W czystość intencji osób odpowiadających za wydanie „Białej księgi” wierzy największa część sympatyków SLD (45%).

Podziały związane z wyborami prezydenckimi jeszcze silniej różnicują poglądy na ten temat. Ponad połowa (59%) zwolenników Aleksandra Kwaśniewskiego uważa, że ingerencje cenzorskie wynikać będą z troski o dobro służb specjalnych, natomiast ponad trzy czwarte elektoratu Lecha Wałęsy sądzi, że będzie to raczej służyć ukrywaniu kompromitujących dokumentów.

Można przypuszczać, iż respondenci opowiadający się za udostępnieniem wszystkich materiałów czynią tak przede wszystkim dlatego, że obawiają się, iż wszelkie ingerencje cenzorskie - bez względu na deklarowany cel - mogą polegać na wybraniu tylko tych dokumentów, które będą wygodne dla rządu.

OCENA REFORMY W UOP

Polacy krytycznie oceniają również intencje rządu w sprawie planowanej reformy Urzędu Ochrony Państwa. Jedyne co piąty ankietowany (22%) uważa, że zapowiadana reforma rzeczywiście będzie miała na celu usprawnienie działania tego urzędu, natomiast połowa (51%) przychyliła się do stwierdzenia, że chodzi raczej o usunięcie z UOP ludzi niewygodnych dla obecnego rządu.

Poglądy polityczne respondentów mają również w tym przypadku duży związek z deklarowanymi ocenami. O wykorzystaniu zapowiadanej reformy jako pretekstu do usunięcia z UOP ludzi niewygodnych przekonana jest większość badanych o orientacji prawicowej (71%), natomiast największa część respondentów deklarujących poglądy lewicowe (47%) wierzy, że chodzi tu tylko o usprawnienie działania UOP. W elektoratach partyjnych najbardziej pod tym względem podejrzliwi są zwolennicy NSZZ „Solidarność” (72%), ROP (70%) oraz UW (69%). Większość elektoratu Lecha Wałęsy (68%) uważa, że reforma zostanie wykorzystana jako okazja do czystek personalnych. Obawy te podziela ponad jedna trzecia (37%) zwolenników Aleksandra Kwaśniewskiego.

Przekonanie połowy badanych o tym, że zmiany dokonywane w UOP mają w istocie na celu dokonanie czystki w tej instytucji, może świadczyć o nieufności, jaką w znacznej części społeczeństwa wzbudziły niedawne posunięcia w tym resorcie.

Stosunek polskiego społeczeństwa do tzw. sprawy Oleksego ciągle jest, jak się wydaje, pochodną poglądów politycznych oraz ocen wiarygodności różnych źródeł informacji. Połowa badanych bardzo nieufnie traktuje ostatnie posunięcia personalne w UOP, nisko ocenia również wiarygodność zapowiadanej „Białej księgi”. Znaczna część społeczeństwa ma, jak się wydaje, wątpliwości, czy spełnione zostaną wszystkie warunki, by można było stwierdzić, że zapowiadana „księga” będzie rzeczywiście „biała”, czyli neutralna politycznie. Można przypuszczać, iż wynika to stąd, że w całej sprawie pozostają wątpliwości, czy w pełni zachowana została podstawowa zasada, iż nikt nie powinien być sędzią we własnej sprawie - wszak to urzędnicy rządowi powołani przez koalicję SLD-PSL będą jej ostatecznymi cenzorami. Dlatego wydaje się, że o rzetelności doboru dokumentów do „Białej księgi” przekonani będą głównie zwolennicy SLD.

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. pilskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. wrocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. białkopodlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Mówi się o potrzebie podania do publicznej wiadomości wszystkich dokumentów dotyczących tzw. sprawy Oleksego. Która z niżej przytoczonych opinii jest najbliższa Pana(i) pogładowi na ten temat? 1 - Należy ujawnić wszystkie dokumenty bez względu na konsekwencje dla polskiego wywiadu; 2 - Należy ujawnić tylko te dokumenty, których opublikowanie nie zaszkodzi pracy polskiego wywiadu; 3 - Ponieważ nie można ujawnić wszystkich dokumentów, to już lepiej nic nie publikować

	(%)				
	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	26	38	24	11	1167
Płeć					
Mężczyźni	28	42	22	8	553
Kobiety	24	35	26	15	614
Wiek					
do 24 lat	28	47	20	4	177
25-34	25	42	26	7	213
35-44	29	44	20	7	270
45-54	21	39	31	8	185
55-64	28	28	28	15	141
65 lat i więcej	24	26	21	29	182
Miejsce zamieszkania					
Wieś	27	33	25	14	430
Miasto do 20 tys.	30	31	25	15	146
od 21 do 100 tys.	28	39	24	9	242
101-500 tys.	24	43	24	9	200
501 tys. i więcej mieszk.	19	55	20	6	148
Region					
Północny	24	39	31	6	130
Zachodni	30	36	23	11	129
Środkowo-zachodni	26	41	22	12	172
Środkowy	25	46	22	8	217
Wschodni	20	38	26	16	133
Południowo-wschodni	33	33	16	17	176
Południowo-zachodni	24	35	30	11	211
Wykształcenie					
Podstawowe	27	24	26	23	363
Zasadnicze zawodowe	30	37	24	9	338
Średnie	23	50	22	5	373
Wyższe	18	53	26	2	93
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	19	47	31	4	83
Prac. umysł. niż. szczebla	18	58	18	6	82
Pracownicy fiz. - umysł.	23	35	37	6	54
Robotnicy wykwalifikowani	35	40	19	6	154
Robotnicy niewykwalifik.	33	30	23	14	53
Rolnicy	34	34	23	8	69
Prywatni przedsiębiorcy	27	49	20	4	49
Bierni zawodowo					
Renciści	25	31	23	21	150
Emeryci	29	28	23	20	216
Uczniowie i studenci	23	56	22	0	62
Bezrobotni	22	44	28	6	103
Gospodynie domowe i inni	18	32	32	18	80
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	20	48	24	8	126
Sektor państwowy	26	46	22	6	119
Sektor prywatny	29	41	25	6	241
Spółdzielczość	59	25	10	6	26
Dochody na jedną osobę					
poniżej 150 zł	28	35	22	15	252
151 - 225	23	42	24	11	188
226 - 325	26	36	26	12	274
326 - 425	25	40	27	9	175
Powyżej 426 zł	23	45	23	9	212
Ocena własnych war. mater.					
Złe	26	35	23	16	407
Średnie	26	40	25	9	524
Dobre	25	43	25	7	236
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	39	32	17	13	71
Raz w tygodniu	24	37	26	13	681
Kilka razy w roku	28	44	22	6	297
W ogóle nie uczestniczy	25	36	25	13	115
Poglądy polityczne					
Lewica	28	43	25	4	211
Centrum	19	41	29	11	342
Prawica	33	45	15	6	375
Trudno powiedzieć	24	20	30	27	235

Tabela 2. Przygotowywana obecnie "biała księga" nie będzie zawierała wszystkich dokumentów w tzw. sprawie Oleksego. Jak Pan(i) sądzi, dlaczego niektóre dokumenty zostały wyłączone? Czy dlatego, że: 1 - wymaga tego dobro osób i służb specjalnych; 2 - chce się ukryć przed opinią publiczną dokumenty kompromitujące ważne osoby, związane z grupą rządzącą (%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	23	53	24	1167
Płeć				
Mężczyźni	24	58	18	553
Kobiety	22	49	29	614
Wiek				
do 24 lat	19	64	17	177
25-34	26	57	17	213
35-44	30	54	15	270
45-54	23	56	21	185
55-64	20	48	32	141
65 lat i więcej	14	38	47	182
Miejsce zamieszkania				
Wieś	20	47	33	430
Miasto do 20 tys.	28	51	22	146
od 21 do 100 tys.	23	55	22	242
101-500 tys.	24	62	14	200
501 tys. i więcej mieszk.	26	59	15	148
Region				
Północny	24	63	13	130
Zachodni	28	47	25	129
Środkowozachodni	31	47	22	172
Środkowy	24	53	23	217
Wschodni	14	50	36	133
Południowo-wschodni	16	53	31	176
Południowo-zachodni	22	60	18	211
Wykształcenie				
Podstawowe	15	42	43	363
Zasadnicze zawodowe	23	60	17	338
Średnie	25	62	13	373
Wyższe	45	39	16	93
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	45	36	19	83
Prac.umysł.niż.szczebła	39	51	11	92
Pracownicy fiz.- umysł.	14	74	12	54
Robotnicy wykwalifikowani	18	70	13	154
Robotnicy niewykwalifik.	26	46	28	53
Rolnicy	23	48	29	69
Prywatni przedsiębiorcy	32	56	12	49
Bierni zawodowo				
Renciści	17	46	37	150
Emeryci	19	47	34	216
Uczniowie i studenci	19	64	18	62
Bezrobotni	21	55	23	103
Gospodynie domowe i inni	18	57	25	80
Pracujący poza rolnictwem				
Sfera budżetowa	32	45	23	126
Sektor państwowy	24	67	9	119
Sektor prywatny	27	59	14	241
Spółdzielczość	39	41	21	26
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 150 zł	19	51	30	252
151 - 225	23	57	20	188
226 - 325	24	51	25	274
326 - 425	24	58	18	175
Powyżej 426 zł	27	50	22	212
Ocena własnych war. mater.				
Złe	19	54	27	407
Średnie	22	54	24	524
Dobre	31	51	18	236
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	12	61	27	71
Raz w tygodniu	20	54	27	681
Kilka razy w roku	26	54	19	297
W ogóle nie uczestniczy	39	45	16	115
Poglądy polityczne				
Lewica	48	35	17	211
Centrum	25	52	23	342
Prawica	12	75	14	375
Trudno powiedzieć	14	39	47	235

Tabela 3. Planuje się reformę Urzędu Ochrony Państwa. Czy, Pana(i) zdaniem, reforma ta ma na celu przede wszystkim: 1 - usprawnienie działania UOP; 2 - usunięcie z UOP ludzi niewygodnych dla obecnego rządu (%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	22	51	27	1167
Płeć				
Mężczyźni	23	56	21	553
Kobiety	22	47	31	614
Wiek				
do 24 lat	20	55	24	177
25-34	24	51	25	213
35-44	26	57	16	270
45-54	22	56	22	185
55-64	24	44	31	141
65 lat i więcej	14	39	47	182
Miejsce zamieszkania				
Wieś	20	44	35	430
Miasto do 20 tys.	26	45	28	146
od 21 do 100 tys.	25	55	19	242
101-500 tys.	20	58	22	200
501 tys. i więcej mieszk.	21	62	16	148
Region				
Północny	23	61	17	130
Zachodni	28	44	27	129
Środkowozachodni	25	47	28	172
Środkowy	19	58	23	217
Wschodni	16	43	40	133
Południowo-wschodni	24	41	35	176
Południowo-zachodni	21	60	19	211
Wykształcenie				
Podstawowe	16	43	42	363
Zasadnicze zawodowe	21	56	23	338
Średnie	27	55	18	373
Wyższe	33	55	13	93
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	26	60	14	83
Prac. umysł. niż. szczebla	35	51	15	92
Pracownicy fiz. - umysł.	21	65	14	54
Robotnicy wykwalifikowani	16	65	19	154
Robotnicy niewykwalifik.	26	53	21	53
Rolnicy	17	51	31	69
Prywatni przedsiębiorcy	32	42	26	49
Bierni zawodowo				
Renciści	19	46	35	150
Emeryci	21	42	37	216
Uczniowie i studenci	25	52	23	62
Bezrobotni	26	52	22	103
Gospodynie domowe i inni	14	48	38	80
Pracujący poza rolnictwem				
Sfera budżetowa	30	50	20	126
Sektor państwowy	20	70	10	119
Sektor prywatny	24	55	21	241
Spółdzielczość	47	22	32	26
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 150 zł	21	48	31	252
151 - 225	22	51	27	188
226 - 325	23	53	24	274
326 - 425	27	53	21	175
Powyżej 426 zł	21	51	28	212
Ocena własnych war. mater.				
Złe	22	52	26	407
Średnie	21	51	28	524
Dobre	24	51	25	236
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	9	54	37	71
Raz w tygodniu	21	50	29	681
Kilka razy w roku	25	56	19	297
W ogóle nie uczestniczy	31	48	22	115
Poglądy polityczne				
Lewica	47	40	13	211
Centrum	25	51	24	342
Prawica	14	71	15	375
Trudno powiedzieć	9	32	59	235